

את הטיול הפעם נקדיש לחלק הדרומי של ים המלח- מנווה זוהר בואכה מצדה.

ההחמצה הגדולה ואולי לא?.....

ים המלח או בצרפתית, la Mer Morte, בגרמנית Totes Meer. (ים המוות) הינו אתר יחודי ומהימים היפים והמעניינים ביותר בעולם. ים המלח אפוף מיסטיקה, אמונות, אמונות טפלות ומהווה מרכז לעליית רגל.

בשנת 2009, עלה ים המלח לשלב האחרון בהתמודדות על היכללות ברשימת "שבעת פלאי עולם". בסיום התחרות העולמית ב-11 בנובמבר 2011, עם ספירת קולות המצביעים נמצא כי ים המלח לא יהיה חלק מהרשימה. ההצבעה הייתה חופשית ברשת, ויש בה לא מעט חוסר הגיון; והרי בבחירה חופשית בה כול העולם אמור לבחור 7 אתרים מיתוך 28, ברור כי כמות הארגוניאנים והברזילאים שיבחרו את מפל האיגאסו יהיה גדול יותר מכמות המקומיים, בוחרי ים המלח וזאת ללא קשר לייחודו של האתר ויפעתו. שוו בנפשכם מה היה קורה לו היו גבעה משעממת בסין או נחל לא מעניין בהודו, בין המתמודדים.....

נחמה פורתא- לו ניבחר ים המלח לרשימה, מצבנו לא היה נוח; אילו הסברים היה בידנו לספק לתיירים לו תהו וחקרו באשר למצבו העגום של הפלא העולמי?..

ומה באמתחתנו היום?

נסקור עוד סיפור מקראי על אורגיה של שלישיה תוך גליו עריות, מסירת בנות בתולות לאונס קבוצתי... מוסריותם המפוקפקת של תושבי סדום הטביעה בשפה העברית אף את המושג "מעשה סדום"- נעסוק גם בזה. מן העבר האחר, **מצדה**. המקום מהווה סמל הן של זהות תרבותית יהודית והן של המאבק האנושי המתמיד בין דיכוי לחירות.

ים המלח

ים המלח נמצא במקום הנמוך ביותר בעולם. הוא משתרע מצפון לדרום, בין שלשלות הרים: במזרח- הרי מואב, ובמערב- הרי מדבר יהודה, בין בקעת הירדן בצפון והערבה בדרום. אורכו כ- 75 ק"מ, רחבו, בנקודה הרחבה ביותר, כ- 17 ק"מ, עומקו, בנקודה הנמוכה ביותר, כ- 433 מ' ים המלח, הוא ימה מלוחה חסרת מוצא, הנמצאת בתחום השבר הסורי אפריקני על גבול ישראל-ירדן. מקווה מים זה הוא **השלישי במליחותו בעולם**, אחרי אגם דון חואן באנטארקטיקה ואגם עסל בג'יבוטי. לשם השוואה, ריכוז המלח בים המלח הוא 33.7%, לעומת ריכוז המלח בים התיכון שהוא 3.5% עד 3.9%. לים המלח חשיבות כלכלית רבה. המלחים הרבים המומסים במימיו משמשים בתעשייה הכימית, בין היתר להפקת היסודות אשלגן, ברום ומגנזיום. הכינוי "ים המוות" איננו כינוי יהודי, אלא, כנראה נוצרי. אצל היהודים לא מוזכר השם ים המוות מעולם והים הוא דווקא מקור של חיים והצלחה. במי הים מחצבים (מינרלים) רבים ושונים. על שום מלחיו הרבים קרו לו אבותינו הקדמונים "ים המלח", שם שהוזכר פעמים רבות במקרא. הפוטנציאל ההתיישבותי לחקלאות היה קיים (מים ותנאים חקלאיים) אף לטובת גידולים של יותר מפעם אחת בשנה. יוסף בן מתתיהו משתמש בסופרלטיבים לגבי החקלאות במקום- מדבר על צמחי בושם ומרפא בעלי ערך כלכלי רב.

במקורות יהודיים קדומים, אפרסמון הוא שמו של צמח מימי בית שני, שגדל בבקעת ים המלח ובאזור יריחו. מקובל בדרך כלל כי צמח זה הוא השיח *Commiphora gileadensis* או בלסם, בלסאן, בשאם (הכול מלשון 'בושם'). אין זה העץ המכונה אפרסמון בימינו, שמקורו כלל אינו באזור ארץ ישראל.

הגיאוגרף היווני סטראבון הזכיר את ים המלח ואת איי הביטומן שבו. ההיסטוריון היווני דיודורוס סיקולוס כתב בשנת 50 לפני הספירה כי "ים המלח הוא ים גדול אשר יש ממנו הכנסה" וכי יש מסחר ער באספלט, בין היתר לצורכי חניטה במצרים. גם יוסף בן מתתיהו מכנה את הים "אגם האספלט". הוא מספר שאספסיאנוס קשר שניים מחייליו וזרק אותם לים המלח כדי לבדוק האם התכונות שיוחסו לו- שלא ניתן לטבוע בו אלא רק לצוף- נכונות....

הסחר במלח ובאספלט היו, כפי הנראה, בין הגורמים ליסוד העיר הראשונה בתולדות האנושות- **יריחו!** להלן מספר דוגמאות להמחשת חשיבות המלח

המלח נחשב בימי קדם למצרך יקר ערך. מקור המילה **משכורת - salary** - הוא מהמילה הלטינית **Salarium**, שפירושה קצבת (מענק) מלח. בתקופה הרומית הקדומה קבלו חיילים חלק משכרם במלח. במשך הזמן החלה המילה להיות מיוחסת לתשלום שכר בכל דרך. גם המילה **חייל = Soldier** זה אחד שמקבל **מלח!!!**

ו"מלח הארץ"? למרות שזה נראה מאד ישראלי ושורשי, זה דווקא לקוח מהנצרות (ספר הבשורה). מכיון שהמלח נחשב למצרך יקר ערך, הוטבע הביטוי הזה לתלמידיו של ישו, שנחשבו לטובים והראויים ביותר. ומאז שהוטבע הוא משמש עד היום ומכוון לאנשים איכותיים, שורשיים מעילית החברה. **מלח הארץ**.

ואי אפשר להזכיר מלח ללא אזכורו של מנהג "הלחם והמלח" שקיים בתרבויות רבות, כולל אצלנו היהודים, ובעיקרו הוא טכס קבלת פנים, הכנסת אורחים ובחלק מהתרבויות אפילו מסמל **ידידות ארוכת ימים**.

ים המלח נזכר בספר בראשית כמיקומה של מלחמת ארבעת המלכים את החמישה, ומכונה שם "עמק השדים" (מלשון שיד או סיד, בהוראת זפת או חימר): "כָּל-אֵלֶּה חָבְרוּ אֶל-עַמְּקַת הַשְּׂדִים הַזֶּה הַמֵּלַח" (בראשית, יד' 3).

דרום ים המלח

כל אזורו נקרא בשם הכיכר, ובה היו חמש ערים: סדום, עמורה, צוער, אדמה וצבויים. התורה מספרת כי בשל רוע תושביהן נהפכו הערים הללו, ובמקומן הופיע ים המלח: "וה' המטיר על סדום ועל עמורה גופרית ואש מאת ה' מן השמיים, ויהפוך את הערים האלו ואת כל יושבי הערים וצמח האדמה" (בראשית יט כד-כה).

שם נוסף של ים המלח במקרא הוא הים הקדמוני, מלשון "קדם"- היינו מזרח, מפני שהוא נמצא במזרחה של הארץ (זכריה י"ד, ח'). חזון אחרית הימים מנבא כי נחל שיצא מבית המקדש, יביא לים המלח רפואה, **והדגה בו תשגשג**.

בחבל ים המלח מצוי שילוב נדיר של אתרי טבע, היסטוריה ומרכזי מרפא ייחודיים. כל אחד כשלעצמו יכול להוות בסיס לפיתוח תיירותי, תחושה של מרגוע ושלווה. האוויר יבש, עשיר בחמצן ונקי מכל זיהום סביבתי. הטמפרטורות גבוהות יחסית גם בשיא החורף. קרני האולטרה סגול של השמש עוברות "סינון" טבעי, תופעה המאפשרת שיזוף נעים ללא כוויית ומנוצלת גם לטיפול "טבעי" במחלות עור שונות. לאורך החוף מצויים מקורות "מי מרפא" טבעיים עתירי מינרלים וחום טבעי, אשר בשילוב עם מרבצי הבוץ השחור מהווים בסיס אידיאלי לטיפולי בריאות ויופי.

מפעלי ים המלח

מפעל האשלג הוקם על ידי נובומייסקי – מהנדס מכרות מסיביר.

היה ידוע כי במקום יש מינרלים. הרעיון היה לכלוא מים בבריכות, כך שעם אידויים, יישארו המינרלים בבריכות העותומאנים לא הסכימו. לאחר מאמצים רבים, ב-1930 התקבל זיכיון מהבריטים להוציא **אשלג**, בתנאי שבראש החברה יעמוד בריטי. היה זה שיתוף פעולה יהודי – בריטי – האשמי בשותפות **האמיר עבדאללה**. בשנת **1931**, לאחר הכנות מוקדמות מדוקדקות, החל המפעל לפעול. תוך שנה הופקה תוצרת! ב-1936 נבנה מפעל נוסף בדרום ים המלח. חומר הובא מהמפעל הדרומי למזח במפעל הצפוני באמצעות ספינות. לצד המפעל הוקמה שכונת פועלים יהודית שהתנהלה כישוב לכל דבר; ע"פ הספר הלבן אסור היה להקים ישובים. כפר העבודה למפעל האשלג היה מסווה להקמת קיבוץ- במסווה של חווה חקלאית שתפקידה לספק מזון לפועלי

מפעל האשלג, הוקם קיבוץ בית הערבה. חיבור בין קפיטליסט מושלם (נובומייסקי) לסוציאליסט מושלם (יהודה אלמוג).

1948 - במלחמת העצמאות הוחלט על פינוי מפעל האשלג, חברת קלייה והישוב. האזור יועד על פי תכנית החלוקה לממלכה ההאשמית, ובן גוריון החליט שלא להלחם על הישארות במקום. טראומת כפר עציון היתה טרייה וכוזבת. נובומייסקי לא הסכים. הוא נפגש עם עבדאללה והגיע איתו להסכמה שהאזור יהיה אקסטריטוריאלי. נובומייסקי עלה לירושלים, על מנת להיפגש עם בן-גוריון ולספר לו שאין צורך להחזיר את האזור. אך נובומייסקי לא הגיע לבן-גוריון. האיש, כך מסופר, נדרס בדרך ע"י אופנוע. הישוב פונה בספינות ששימשו קשר בין המפעל הצפוני לדרומי, והעובדים והתושבים הרסו את המקום על מנת שלא ייפול בידי הערבים. בדצמבר 1951 החליטה הממשלה על הקמת חברה ממשלתית לניצול אוצרות ים המלח. החברה, "מפעלי ים המלח בע"מ", הוקמה ביוני 1952 וביולי רכשה את נכסיה של חברת האשלג.

מדינת ישראל הצעירה השקיעה הון רב בהפעלה המחודשת של מפעלי ים המלח. ב-1968, הקימה ממשלת ישראל את "כימיקלים לישראל", חברה שאיחדה תחת קורת גג אחת את מרבית מפעלי התעשייה הכימית בארץ, לרבות מפעלי ים המלח. ב-1995, במסגרת תהליכי ההפרטה העוברים על המשק הישראלי, מכרה הממשלה חלק ניכר מנכסי החברה לידיים פרטיות.

גילוי עריות

טיסה מעל החלק הדרומי חושפת בפנינו מזוית לא רגילה את הגבעות הלבנבנות של חוואר הלשון, באזור המכונה "עמק השיידים" (בראשית פרק יד). הבה נבחן את סיפור המחלוקת בין רועי אברהם לרועי לוט. היתה זו מחלוקת על "כושר הנשיאה" של השטח, שהיה צר מלהכיל את עדריהם המרובים (בראשית פרק יג):

"א ויעל אברהם ממצרים הוא ואשתו נכל-אשר-לו ולוט עמו הנגבה... ב ואברהם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב... ונלא-נשא אתם הארץ לשבת יחדו כי-היה הכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו... ז ויהי-ריב בין רעי מקנה-אברהם ובין רעי מקנה-לוט..."

אברהם מציע ללוט: "הלא כל-הארץ לפניך הפך נא מעלי אם-השמאל ואימנה ואם-הימין ואשמאילה" על פי חז"ל הייתה זו מחלוקת על הניגוד שבין אורח חיים של גזל, שלוט מייצג אותו, ובין דרך המשפט והצדקה, שאברהם מייצג אותה.

לוט בוחר ראשון במה שנראה לו כאזור המובחר והפורה של כיכר הירדן למרות שכנותם של אנשי סדום הידועים ברשעותם ואז מגיע פרק המתאר את אחת המלחמות המוזרות ביותר המתועדות במקרא - מלחמת ארבעת המלכים מארצות הצפון בחמישה מלכים שמושם היה סביב ים המלח (בראשית פרק יד):

"א ויהי בימי אמרפל מלך-שנער אריוך מלך אלסר כדרלעמר מלך עלם ותדעל מלך גוים... ב עשו מלחמה את-ברע מלך סדם ואת-ברשע מלך עמרה שגאב מלך אדמה ושמאבר מלך צבאים ומלך בלע היא-צער... ג כל-אלה חברו אל-עמק השדים הוא ים המלח"

מלכי הצפון מנצחים ואז:

"יא ויקחו את-כל-רכש סדם ועמרה ואת-כל-אכלם וילכו... יב ויקחו את-לוט ואת-רשעו בן-אחי אברהם וילכו והוא ישב בסדם... יג ויבא הפליט ויגד לאברהם העבר"

אברהם יוצא לקרב:

"טו ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם ויחדפם עד-חובה אשר משמאל לדמשק... טז וישב את כל-הרכש וגם את-לוט אחיו ורכשו השיב וגם את-הנשים ואת-העם"

אין לנו מושג מי היו מלכים אלו שהגיעו כנראה מבבל ופרס, מה הם חיפשו כאן ומדוע נלחמו במלכים מקומיים, ששמותיהם מעידים בעיקר על רשעותם. רוב החוקרים מניחים שיש כאן סיפור מיתולוגי, יותר מאשר תיעוד היסטורי - אך אין ספק שהמחבר הכיר את אזור ים המלח ותיאר את תופעת בארות החימר (האספלט) שהן אחד המאפיינים הגיאוגרפיים החשובים של ים המלח. חוקרים שונים ניסו לבדוק את אפשרות קיומן של ערים עתיקות באזור ים המלח - ללא הצלחה מרובה. העיר היחידה הקיימת היום ומשמרת את המסורת של מלחמת המלכים - היא צוער, הנשקפת אלינו מירדן.

סדום

הגיע הזמן לספר את סיפור מהפכת סדום ועמורה, מבראשית פרק יח'. הסיפור מתחיל מיד לאחר שהמלאכים מבשרים לאברהם על הולדת בנו שתרחש "כעת חיה". כן, שוב מלאכים מגיעים - ומיד האישה מתעברת! נס... הם

יוצאים מן האוהל שבאלוני ממרא ליד חברון, ומשקיפים לעבר סדום ועמורה. ה' מגלה לאברהם את תכניתו להשמיד את אנשי סדום ועמורה בשל חטאיהם הכבדים. אברהם מנהל עם ה' את הוויכוח המפורסם "האף תספה צדיק עם קשע?" וכשמסתבר שאין אפילו עשרה צדיקים שבעבורם אפשר להציל את העיר - נגזר דינה. המלאכים יוצאים להציל את לוט ומשפחתו. לוט מתגלה כמי שערכיו המוסריים מפוקפקים, וכדי להציל את אורחיו מידי אנשי עירו - הוא מוכן להקריב את בנותיו:

"ה וַיִּקְרָאוּ אֶל-לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֵיךְ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-בְּאוֹךְ הַלַּיְלָה הוֹצִיאָם אֵלֵינוּ וַנִּדְעָה אֹתָם: ... וַיֵּצֵא אֲלֵהֶם לוֹט הַפְתָּחָה וְהַדִּלְתָּ סָגַר אַחֲרָיו: ... ז וַיֹּאמֶר אֶל-כָּא אַחִי תַרְעוּ: ... ח הִנֵּה-נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ אִישׁ אוֹצִיאָהּ- נָא אֶתְהֶן אֵלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם רַק לְאֲנָשִׁים הָאֵל אֶל-תַּעֲשׂוּ דְבַר כִּי-עַל-כֵּן בָּאוּ בְּצֶל קִרְתִּי:

ואילו סיפור אשתו של לוט- האומללה הביטה לאחור למרות האיסור - והפכה לנציב מלח: "כד וַיְהִי הַמָּטִיר עַל-סְדֹם וְעַל-עַמֹּרָה גְפְרִית וְאֵשׁ מֵאֵת יְהוָה מִן-הַשָּׁמַיִם: ... כה וַיִּהְיֶה אֶת-הָעָרִים הָאֵל וְאֵת כָּל-הַכֶּכֶר וְאֵת כָּל-יֹשְׁבֵי הָעָרִים וְצִמְחַת הָאֲדָמָה: ... כו וַתִּבֶט אֶתְהוּ מֵאַחֲרָיו וַתְּהִי נָצִיב מִלַּח"

סוף הסיפור מביך: בנותיו של לוט, שהאמינו שהן ואביהן הם האנשים האחרונים בעולם, שכבו עם אביהן - וכך נולדו אחר כך עמון ומואב, השכנים ממזרח:

"ל וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעֵר וַיֵּשֶׁב בְּהַר וַשְׁתֵּי בָנָתָיו עִמּוֹ כִּי יָרָא לְשָׂבֵת בְּצוֹעֵר וַיֵּשֶׁב בְּמַעֲרָה הוּא וַשְׁתֵּי בָנָתָיו: ... לא וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל-הַצְעִירָה אָבִינוּ זָקֵן וְאִישׁ אֵין בְּאָרְצָנוּ לְבֹא עֲלֵינוּ כְּדָרְךָ כָּל-הָאָרֶץ: ... לב לָכֵן נִשְׁקָה אֶת-אָבִינוּ יְיָ וְנִשְׁכָּבָה עִמּוֹ וְנַחֲמֶה מֵאָבִינוּ זָרַע: ... לג וַתִּשְׁקֶינָה אֶת-אָבִיהָ יְיָ בַּלַּיְלָה הוּא וַתִּבְרָךְ הַבְּכִירָה וַתִּשְׁכַּב אֶת-אָבִיהָ וְלֹא-יָדַע בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ: ... לד וַיְהִי מִמָּחָרֹת וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל-הַצְעִירָה הֵן-שִׁכַּבְתִּי אִמָּשׁ אֶת-אָבִי נִשְׁקָנוּ יְיָ גַם-הַלַּיְלָה וּבֹאִי שִׁכְבִּי עִמּוֹ וְנַחֲמֶה מֵאָבִינוּ זָרַע: ... לה וַתִּשְׁקֶינָה גַם בַּלַּיְלָה הוּא אֶת-אָבִיהָ יְיָ וַתִּקַּם הַצְעִירָה וַתִּשְׁכַּב עִמּוֹ וְלֹא-יָדַע בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ: ... לו וַתִּהְיֶינָה שְׁתֵּי בָנוֹת-לוֹט מֵאָבִיהָ: ... לז וַתֵּלֶד הַבְּכִירָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מוֹאֵב הוּא אָבִי-מוֹאֵב עַד-הַיּוֹם: ... לח וְהַצְעִירָה גַם-הוּא יָלְדָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בְּנֵי-עַמּוֹן עַד-הַיּוֹם:"

תיאור מהפכת סדום ועמורה (בראשית יט) תואם אירועים גיאולוגיים שהתרחשו כאן בעבר הרחוק, בזמן שנוצר הבקע הסורי אפריקני, שבקעת הירדן וים המלח הם חלק ממנו (אלא שאירועים דרמטיים אלו אירעו מיליוני שנים לפני היות האדם!).

נווה זוהר ועין בוקה

כבר בימי קדם חצו מספר דרכי מסחר חשובות את אזורנו הצחיח והפראי. שיירות גמלים עמוסות כל טוב עשו את דרכן מפטרה, מואב ואדום אל עזה ומצרים כשהן עוברות לרוחבה של הערבה, וסוחרי המלח שילחו את מרכולתם היקרה מחופיו הדרומיים של ים המלח אל מרכז הארץ ונמליה.

המצוק אדיר המימדים, העולה בתלילות מים המלח אל מישורי הנגב וגב ההר, היווה מחסום טופוגראפי טבעי, אותו ניתן היה לעבור בנקודות מסוימות בלבד. אחת מאותן הדרכים העתיקות עברה ממש כאן, ליד נווה זוהר, ועלתה לאורכו של נחל זוהר עד למישורים שבסביבות ערד ומשם למרכז הארץ.

מיצד בוקק

חלק ממערך ההגנה על הדרך הוא **מיצד בוקק**. ראשיתו חשמונאי והמשכו רומאי. דומה כי הייתה כאן חווה שניצלה מעיין שנמצא מעליו וצמחי סמר וסוף מצביעים על קיומו. מהמעין נמשכה אמת מים אל המצד ואל השדות שהיו בקרבתו. בתקופה הרומית היה כאן מיצד בו היו חיילים רומאיים, שבזמנם הפנוי גידלו גם גידולים חקלאיים. מאות שנים חלפו, ממלכות הנבאטים דעכו והמדבר הפראי ניצח את האדם... הנוודים הבדווים הפכו לשליטיו הבלתי מעוררים של ישימון הפרא והם אלו שהעניקו לאזור המצוקים התלולים שבין ערד וים המלח את השם **א-זווירה**, על שמה של נסיכה בדווית מיתולוגית..זווירה זאת, כך מספרת האגדה המקומית, הייתה ראש שבט בדווי בימי קדם (עניין שהוא נדיר כשלעצמו בחברה הבדווית הגברית) ולא רק זאת שהיא ניהלה את השבט ביד רמה, אלא גם ידעה לאחוז בחרב ולהילחם...

בתקופת המנדט הבריטי החל האזור לפרוח אט אט. חלוצי ההתיישבות היהודית הקימו את מפעלי ים המלח והנקודה שכוחת האל קיבלה את השם סדום, כשמה של עיר הרשעים התנ"כית ששכנה לא רחוק מכאן.

במלחמת העצמאות, במסגרת מבצע לוט, שעטה חטיבת הנגב במורד הדרך העתיקה והצילה את עובדי המפעלים בסדום אשר היו מנותקים מהעולם במשך כמה חודשים. הדגל הישראלי הונף מעל חופו הדרומי של ים המלח והאזור קיבל שם **עברי חדש - זוהר** (גרסה עברית לשם הערבי א-זווירה)

נווה זוהר

מצדה

מצדה מונצחת, משנת 2001, ברשימת **מורשת תרבות עולמית**. על פי האמנה להגנה על מורשת תרבות עולמית וטבעית של **אונסקו**, (1972) ההנצחה ברשימה זו מבטאת את ערכה **העולמי היוצא מן הכלל של מצדה**. אונסקו ציין במיוחד, מבין הנכסים במצדה, **את הארמון הצפוני** שנבנה ע"י הורדוס, ארמון המהווה דוגמה יוצאת מן הכלל לווילה מפוארת מן התקופה הרומית הקדומה, ואת **מערכת המצור הרומית המקיפה את האתר**, המהווה את הדוגמה הטובה ביותר והשלמה ביותר למערכת ביצורים, ששרדה עד ימינו. בנימוקים להחלטת אונסקו נאמר, בין היתר, כי מצדה מהווה סמל לממלכת ישראל ולחורבנה האלים והיציאה לגלות לקראת סוף המאה הראשונה לסה"נ. כן נאמר, כי האירועים הטרגיים בסוף ימיהם של הפליטים היהודיים שהחזיקו במבצר-ארמון זה, עושים את מצדה לסמל הן של זהות תרבותית יהודית והן של המאבק האנושי המתמיד בין דיכוי לחירות.

מצדה הארמון הצפוני

תולדות מצדה

מצדה בימי הורדוס

המלך הורדוס, שמלך בחסות רומא (בין השנים 4-40 לפנה"ס), בחר במצדה כמקום מפלט מפני אויבים בכוח כמו: היהודים, שעלולים היו למרוד במשטרו, וקליאופטרה מלכת מצרים, שביקשה לשלוט גם ביהודה. לשם כך התבסס בהר והקים עליו ביצורים, ארמונות מפוארים לו ולפמלייתו. יוסף בן ממתתיהו תיאר את מבצר מצדה: **"הוא הקים חומה מסביב לראש ההר, שבעה ריס אורכה, שתים עשרה אמות קומתה, ועובייה שמונה אמות. ובנה על החומה מלמעלה שלושים ושבעה מגדלים. וגם ארמון בנה לו הורדוס במבצר, במורד המערבי, מתחת לחומה הסוגרת על ראש ההר... ככה שוגב המבצר הזה בידי שמיים ובידי אדם גם יחד נגד אויב העולה עליו למלחמה"**.

לאחר מות הורדוס המשיך חיל המצב הרומאי לשבת במצדה.

מצדה בימי הקנאים

בשנת 66 לספירה, בראשית המרד הגדול ברומאים, תקפה קבוצת סיקריים בראשותו של מנחם בן יהודה הגלילי את מצדה, ולכדה אותה מידי חיל המצב הרומאי שהיה במקום. הסיקריים היו קבוצה קנאית שתבעה ללחום מלחמת חורמה ברומאים, ונקראו כך על שם פגיון (סיקה) שנשאו על גופם. במשך שנות המרד הצטרפו למקום קנאים נוספים עם בני משפחותיהם, וכן בני כת האיסיים. לאחר שנרצח מנחם בידי יריביו היהודיים בירושלים, ברח למצדה שרידי לוחמיו וביניהם בן אחיו אלעזר בן יאיר, שהפך למפקד מצדה.

אחרי חורבן ירושלים, בשנת 70 לספירה, נמלטו למצדה אחרוני המורדים. תושבי מצדה השתכנו בחלקם בארמונות הורדוס. הם השתמשו בחלקים שונים שנלקחו מהארמונות לצורכי בנייה וריהוט, ורובם התגוררו בסוגרי החומה ובמבנים דלים שבנו בסמוך. מבנים נוספים נבנו לצרכי דת כגון מקוואות טהרה, בית מדרש ובית כנסת. החיים במקום נוהלו כחיי קהילה עצמאית, תוך ארגון של שירותים ואספקה ומיסוד הצרכים הדתיים והקהילתיים.

שלוש שנים אחרי חורבן ירושלים, בסוף שנת 72 לספירה, פנו הרומאים, בפיקודו של הנציב פלביוס סילוה, מירושלים למצדה וניסו לכבוש את המבצר. הם הטילו על מצדה מצור ממושך, במטרה להכניע את הנצורים ברעב ובצמא. מספר הנצורים היה כאלף נפש, גברים, נשים וטף, מספר הרומאים - כ-10 אלפים חיילים וכוחות עזר. המצור נמשך כ-7 חודשים, במהלכו התמידו הרומאים במאמציהם להבקיע את חומת המבצר ע"י בניית סוללה בצד המערבי, להעלאת כלי ניגוח. לאחר שהובקעה החומה, בנו הנצורים חומת עץ ועפר מאולתרת. כאשר הציתו הרומאים את חומות העץ, נוכחו הלוחמים היהודיים לדעת כי אין להם תקווה. אז נשא מנהיגם אלעזר בן יאיר את נאוומו ואנשי מצדה החליטו לשלוח יד בנפשם כדי לא ליפול בידי הרומאים. כך המספר יוסף בן מתתיהו: "ויבחרו בגורל עשרה מתוכם אשר ישחטו את כולם. וכל אחד השתרע על הארץ ליד אשתו ובניו ההרוגים וחיבק בזרועותיו ופשט ברצון את צווארו לשחיטה בידי האנשים אשר מלאו את המעשה הנורא הזה. והאנשים האלה שחטו את כולם בלא רעד. ואחרי כן הפילו גורל ביניהם למען ישחט הנלכד בגורל את תשעת חבריו ואחרי המיתו את כולם לטרוף נפשו בכפו... ככה מתו כולם באמונה כי לא השאירו אחריהם נפש חיה למשוך בעול הרומאים... ולמחרת עלו הרומאים אל מצדה. כאשר ראתה עינם באויביהם, כי אם השתוממו על רוחם ועצתם נאדרה, אשר צחקה למוות ולא שבה אחור מהמעשה הגדול הזה. הדבר קרה בט"ו בניסן, בראשון של פסח, שנת 73 לספירה".

מצדה

אתר מצדה הוא אחד מסמלי הגבורה החשובים ביותר בתולדות עמנו, בשמשו עדות לפרק מופלא במלחמת החרות של יהודים ברומאים. עמידת המעטים נגד הרבים; חלשים נגד החזקים; הבחירה שנטלו על עצמם מגני מצדה כשאיבדו את הסיכוי לעצמאות דתית ומדינית- למות ולא לחיות חיי עבדות ושעבוד - כל אלה משמשים מקור השראה וסמל לאומץ עבור תושבי ישראל והעולם כולו. מבצר מצדה הפך למקום עלייה לרגל, אותו פוקדים מטיילים ותיירים רבים.

תודות : לעמיר שלום על העריכה , לעדי זלבה על הצילום.

עד הפעם הבאה- נתראה!!!

אבי הרטמן

תיאור ההגעה למנחת נווה זוהר מצומת זוהר כאשר מגיעים מצפון:
צומת זוהר שמאלה מזרחה נוסעים 2000 מטרים בסוף העיקול גדר הבטיחות מסתיימת ואז יש דרך עפר עולים עליה נוסעים עד שרואים מבנה בין קומה אחד הרוס בצבע לבן.

קישור לסרטון: [לחץ כאן](#)

להורדת המסלול בפורמט Google Earth: [לחץ כאן](#)

להורדת המסלול בפורמט עמוד ענן: [לחץ כאן](#)

להורדת קובץ מנחת נווה זוהר: [לחץ כאן](#)

להורדת קובץ מזג אויר במנחת נווה זוהר: [לחץ כאן](#)

להורדת קובץ מנחת מצדה: [לחץ כאן](#)

להורדת מסלול ההגעה למנחת נווה זוהר בפורמט Google Earth : [לחץ כאן](#)

לאלבום תמונות [לחץ כאן](#)